

Nærings- og fiskeridepartementet

Vår dato
05.05.2015

Vår referanse
2014/00488-30

Vår saksbehandler
Jan Skjærvø/92448019

Deres referanse

Sjømatindustriutvalgets innstilling

Rapporten ble behandlet i Landsstyret i Norges Fiskarlag den 4. dm.

Landsstyret fattet slikt vedtak:

«1. Generelt om rapporten og mandatet

Etter Norges Fiskarlags oppfatning gir Sjømatindustriutvalgets rapport en god oversikt over fiskerinæringas utfordringer og rammevilkår i årene som kommer. Rapporten legger stor vekt på å utvikle næringa på en måte som kommer det norske samfunnet til gode. Norges Fiskarlag mener også at det er svært positivt at myndighetene med en slik rapport setter fiskerinæringa inn i det perspektivet den fortjener som en av landets viktigste næringer, både i dag og i et framtidig perspektiv.

Fiskarlaget er positiv til at utvalget har brukt mye tid på å utrede/vurdere norsk fiskerinærings konkurransevne. Markedstilgang og gode handelsbetingelser er særdeles viktig for en næring som eksporterer rundt 94% av alt som tas opp av havet.

Mandatet for utvalgets arbeid var å fremme tiltak for å bedre økonomien i fiskeindustrien. Norges Fiskarlag konstaterer at utvalget har bruk mye tid og energi på å fokusere på fiskeflåtens rammebetingelser. Fiskarlaget ser nødvendigheten av at industrien får god tilgang på råstoff, men synes likevel utvalget burde ha brukt mer tid på å fokusere på innovasjon og markedsarbeid fra kanten via bedriftene og ut til konsumentene.

Norges Fiskarlag etterlyser også en grundig vurdering av hvordan man kan skape større grad av produktutvikling som konsumentene etterspør.

Lovverket

Fiskernes lovverk, fiskesalgslagsloven og deltakerloven, har vært og er fortsatt av svært stor betydning for at Norge er en stor fiskerinasjon. Fiskesalgslagsloven sørger for en godt fungerende førstehåndsorganisering av råstoffet. Deltakerloven gir fiskerne rett til eiermajoritet i fiskeflåten. Dette fører til stabilitet ved at fiskerne har et langsiktig perspektiv som deltakere i næringa. Lovverket styrker også lokalt eierskap og bidrar til at eierskapet til flåten befinner seg langs kysten.

Fiskarlaget vil understreke at i en råvarekjede er det førsteleddet som er mest utsatt for svingninger. Dette er årsaken til at fiskerne har andre lovregulerte rammebetingelser enn

industrien.

Fiskesalgslagsloven

Fiskesalgslagsloven ble endret med virkning fra 1. januar 2015. Norges Fiskarlag ser derfor ingen grunn til at denne skal endres nå.

Eierskap i salgslagene

Norges Fiskarlag mener det er viktig at førstehåndsomsetningen er organisert slik at den fungerer på en god, forutsigbar og smidig måte. Salgslagene spiller en avgjørende rolle i denne organiseringen. Dette gjelder ikke minst i måten å håndtere store landinger på kort tid som følge av sesongsvingninger på.

Det er fiskerne som har etablert salgslagene. Det er også fiskerne som står for drift og finansiering av salgslagenes virksomhet, både for arbeidet med omsetningen av råstoff og det arbeidet som myndighetene har pålagt salgslagene knyttet til ressurs- og kvalitetskontroll.

Norges Fiskarlag ser ingen grunn til å endre styresammensetningen i salgslagene. Fiskarlaget er opptatt av at salgslagene må videreutvikles som gode framtidsrettede markedsplasser.

Deltakerloven

Norges Fiskarlag registrerer at flertallet i utvalget går inn for å endre deltakerloven slik at fiskeindustrien skal kunne eie fiskefartøy. Begrunnelsen er at industrien med en slik endring vil ha bedre mulighet til å styre tilførselen av råstoff til egen bedrift.

Norges Fiskarlag mener at tilførsel av råstoff til industrien ikke kan løses ved at industrien får adgang til å eie fartøy. Sesongsvingningene vil alltid være til stede i næringa. Disse styres av biologien og livet i havet. Det kan ikke næringa organisere seg bort fra. Også derfor må det ses på andre måter å utjevne råstofftilførselen på enn å endre eierskapet til fiskeflåten. Norges Fiskarlag stiller seg fortsatt til disposisjon for å drøfte slike tiltak.

I 2013 uttalte Landsmøtet i Norges Fiskarlag følgende om deltakerloven:

«Deltakerloven er viktig, men den byr også på utfordringer, bl.a. knyttet til generasjonsskifte. Landsmøtet mener der er grunnlag for en utredning og fornyelse av loven, men krever at lovens hovedintensjon om en fiskereid flåte ikke rokkes ved.»

Fiskarlaget er ikke i mot å gjennomgå Deltakerloven med henblikk på fornyelse, men en slik fornyelse må ikke rokke med fiskereid eierskap. I den forbindelse vises til andre land, bl.a. Island, hvor fiskerne ikke har rett til eiermajoritet i flåten. Dette har ført til at kontrollen med fiskerettighetene og dermed ressursene har kommet ut av kontroll. Norges Fiskarlag advarer sterkt mot slike tilstander i den norske fiskeflåten.

Fiskarlaget mener prinsipielt at dagens eierskap til flåten må bestå. Dersom det likevel skal lempes på dette slik flertallet i utvalget går inn for, så må ikke bare industrien få en slik rett, men denne må gjøres gjeldene også for andre.

Norges Fiskarlag kan ikke se at utvalget har utredet konsekvensene av så store endringer som utvalget har foreslått i rammebetingelsene for fiskeflåten.

Strukturvoteordningene - fartøyutforming - fiskeredskap

Norges Fiskarlag mener at fartøyutforming, redskapsvalg og strukturvoteordning henger sammen. Dette er tema som stadig drøftes i organisasjonen og opptar fiskerne. Det dreier seg om framtidens måte å drive fiske på.

Norges Fiskarlag har en rekke vedtak innenfor disse områdene. Disse sakene vil bli sentrale tema på Fiskarlagets landsmøte til høsten. Der skal ressursfordeling mellom flåtegrupper drøftes. Det samme gjelder hvilke fartøystørrelser kystflåten skal være inndelt i, og om det bør innføres strukturtiltak for flåten under 11 meter.

Det er nylig foretatt en utredning om problematikken rundt fritt redskapsvalg. Flertallet i utvalget mener at dagens strukturvoteordning begrenser flåteleddets innovasjonsevne, hindrer kapasitetsutnyttelse og høyere lønnsomhet. Flertallet går derfor inn for at disse begrensningene oppheves.

Norges Fiskarlag mener at strukturvoteordningen har bidratt til bedre lønnsomhet i flåten. Men det er Fiskarlagets klare oppfatning at det må være begrensninger i form av kvotetak også i framtida. Imidlertid mener Fiskarlaget at alle flåtegrupper må få mulighet til strukturering, også for fartøy under 11 meter.

Fiskarlaget mener at fylkesbindingene for salg av fartøy må oppheves.

Forskning og utvikling – innovasjon

Norges Fiskarlag er enig i at god lønnsomhet er avgjørende for at Norge skal ha en ledende fiskeflåte, som også i framtiden vil gi betydelige bidrag til verdiskaping og samfunnsutvikling. Da må også rammebetingelsene for flåten være kunnskapsbaserte, forutsigbare og minst like gode som hos våre konkurrenter. I tillegg må den rette FoU-aktivitetene bli finansiert, gjennomført og tatt i bruk.

Utvalget foreslår en styrket ressursforskning og bedre rammer for nyskaping og innovasjon. Fiskarlaget er enige i at flåten og fiskeriindustrien må være kunnskaps-, teknologi- og innovasjonsledende dersom Norge skal hevde seg i konkurransen med lavkostland.

God grunnleggende kunnskap om marine økosystem er avgjørende for å sikre en bærekraftig og lønnsom fiskerinæring i framtida. Verdiskapingen kan fortsatt økes ved å vurdere utviklingen av ulike bestander i sammenheng, samt å optimalisere hvor mye og hvordan det høstes av hver enkelt bestand.

Sett fra Norges Fiskarlags ståsted er det derfor avgjørende å øke kunnskapen om utbredelse og forekomst av prioriterte arter, og samspillet mellom dem, som grunnlag for mer optimale kvoteråd, forvaltningsstrategier og miljøsertifisering (MSC).

Bruken av forskningsmidler må effektiviseres. Havforskningsinstituttet bør gjøre økt bruk av informasjon fra fiskeflåten for å synliggjøre utviklingen i bestander som høstes kommersielt. Også fiskernes erfaringsbaserte kunnskap bør kunne tas i aktiv bruk, som et kostnadseffektivt supplement til tradisjonell ressurskartlegging.

FoU-behovet er i stadig endring. En oppdatert «*Fiskernes strategiplan for FoU*» vil derfor bli lagt fram før sommeren.

Kontroll med ressursuttaket

Norges Fiskarlag er enig med utvalget i at fangst- og landingsopplysninger skal være korrekte slik at man kan stole på disse. Feil kan ha betydning for at ressursen overbeskattes som på lengre sikt vil være uheldig. Utvalget peker særlig på underrapportering som et problem. Underrapportering omfatter alt fra brudd på ilandføringsplikten, størrelsessortering på havet, storhundra, omskriving av art, manglende utsortering og registrering av bifangst, underestimering av fangst og uregistrerte landinger og salg.

Fiskarlaget understreker betydningen av at sluttseddelen skal inneholde korrekt landet kvantum. En årsak til at sluttseddelen blir feil kan være feil ved vekta, enten utilsiktet eller tilsiktet, eller at man oppgir en annen vekt på seddel enn det som faktisk er veid. Fiskarlaget mener derfor at det er viktig å sette inn tiltak for å forebygge denne form for ulovligheter.

Justervesenet har kommet med forslag til tiltak etter at de gjennom tilsyn avdekket at vekter var innstilt slik at de viste for lavt måleresultat ved innveining av fisk på fiskemottak. Forslagene er fulgt opp av fiskerimyndighetene, jf. «Nasjonal Strategi for risikovurdering 2015» fra Fiskeridirektoratet der legges opp til flere kontroller på landsida. Fiskarlaget støtter denne strategien da fiskerne i lang tid har påpekt at det er viktig med styrket kontroll på landsida for å hindre uønsket adferd.

Utvalget foreslår at myndighetene bør vurdere modeller for kontroll utført av en uavhengig tredjepart på ilandført råstoff slik man har i andre land. Fiskarlaget støtter forslaget.

Utvalget mener at straffenivået bør skjerpes der det foreligger bevisst underrapportering. De begrunner dette med at lovbrudd i tilståelsessaker som regel straffes med mindre bøter. Dessuten anbefaler utvalget at myndighetene gjennomgår kontroll- og sanksjonsregimet. Fiskarlaget har for flere år siden bedt om en slik gjennomgang, og at regimet for overtredelsesgebyr blir evaluert. Fiskarlaget mener en gjennomgang av regelverket er nødvendig. Dagens sanksjonsregime, herunder straffenivået, oppfattes som for strengt.

Kvalitet på råstoffet

Norges Fiskarlag registrerer at ordet «råstoffkvalitet» går igjen i flere kapitler i innstillingen. Fiskarlaget er enig i utvalgets oppsummering hvor det sies at man både nå og i fremtiden vil møte tøff konkurranse og krevende kunder som har stor fokus på matvaresikkerhet og hygiene. Norsk fisk og fiskeprodukter har ved jevne mellomrom blitt utestengt fra markeder, nettopp som en følge om påstander om dårlig hygiene.

Utvalget uttaler at *«I et førstehåndsmarked som i liten grad prisdifferensieres på kvalitet gis det incentiver til bruk av redskap og prosesser om bord som er fangsteffektive, men i mindre grad incentiver til kvalitetsbevarende redskap og prosesser om bord.»*

Norges Fiskarlag er enig i ovennevnte utsagn, men vil i denne sammenheng vise til forskning som bekrefter at det er fullt mulig å oppnå god kvalitet på råstoffet med alle redskapstyper, dersom man er sitt ansvar bevisst. Etter Fiskarlagets mening er det ikke riktig å premiere en redskapsgruppe framfor en annen m.h.t pris på råstoffet. Det er behandlingen om bord i fartøyet som er avgjørende for kvaliteten og ikke redskapet.

Norges Fiskarlag mener at norsk fisk og fiskeprodukter holder et generelt høyt kvalitetsnivå. Det er likevel rom for kvalitetsforbedringer både på land- og sjøsiden. Fiskarlaget synes at utvalget kun har pekt på forbedringspotensialet i flåteleddet og i liten grad på det som skjer på anleggene og senere i verdikjeden. Det nytter lite å levere et kvalitetsprodukt, hvis det samme produktet blir dårlig behandlet på mottaket.

Norges Fiskarlag tar til etterretning at departementet kan pålegge salgslagene kontrolloppgaver med hensyn til kvalitet. Norges Fiskarlag mener dette er et statlig ansvar

som Mattilsynet må ha ansvaret for.

Det er viktig å styrke forskningen for å finne effektive løsninger for å bevare høy kvalitet i hele verdikjeden, noe også utvalget poengterer.

Markedsføring av norsk sjømat

Utvalget viser til at det i fremtiden vil være strukturelle forhold knyttet til råstoff, næringens økonomiske organisering, kunder og produkter som betyr at det er nødvendig med generisk markedsføring med pålagt avgift. Utfordringen blir å finne den rette balansen mellom selskapenes egen markedsføring og sjømatnæringens generiske markedsføring, som omfatter både budsjetter og valg av type virkemidler. Denne balansen må forventes å være ulik i verdikjedene for laks, pelagisk og hvitfisk. Utvalget mener at de stadige endringene i næringen og markedene tilsier at det må være hyppige evalueringer av omfanget og effekten av den generiske markedsføringen, valg av virkemidler, markeder etc. innenfor forsvarlige ressursrammer. Utvalget mener at evalueringene bør være forankret i internasjonalt etablerte metoder dokumentert i vitenskapelige journaler.

Norges Fiskarlag støtter utvalgets syn på dette området. Fiskarlaget mener at det er behov for et bedre beslutningsgrunnlag for å kunne vurdere omfanget og effekten av generisk markedsføring.

Internasjonal markedsadgang og konkurransevilkår

Utvalget mener at myndighetene må prioritere arbeidet for størst mulig grad av frihandel og færrest mulig tekniske handelshindre. Samtidig erkjenner utvalget at de norske importtollsatsene på landbruksprodukter kan representere problemer i dette arbeidet. Opprettholdelse av det norske velferdsnivået vil i fremtiden, med en mindre oljedrevet økonomi, avhenge av at vi utnytter ressursene mer effektivt. Sjømatnæringen har i dette perspektivet potensial for å gi et betydelig større bidrag til verdiskapingen enn landbrukssektoren. Generelt mener utvalget derfor at sjømatinteressene bør prioriteres der disse må avveies mot hverandre i forhandlingene.

Norges Fiskarlag deler utvalgets analyse og forslag om behovet for av sjømatnæringens interesser i større grad prioriteres i internasjonale forhandlinger. Norsk sjømatnæring er blant de fremste i verden, men trenger en langt tydeligere prioritering når det kommer til norske handelsinteresser. Dette gjelder f.eks. at det er behov for en mer forpliktende strategi for hvordan Norge gjennom EU og EØS-arbeidet skal sikre at vi får handelsbetingelser som gjør at vi kan utnytte det verdiskapingspotensialet som ligger i sjømatnæringen.

Levering-, aktivitets- og bearbeidingsplikt

Utvalgets flertall vurderer pliktsystemet (levering-, aktivitets- og bearbeidingsplikten) som lite hensiktsmessig både økonomisk og relatert til intensjonene med systemet. Det omfatter få aktører i foredlingsindustrien og er administrasjonskrevende.

Utvalget mener at pliktsystemet hemmer innovasjonsevnen til de berørte bedriftene. Dagens ordning med leverings-/ tilbudsplikt har trolig relativt liten betydning for aktørenes handlingsrom og økonomi. Med dagens utforming har den også trolig liten betydning for sysselsettingen de aktuelle stedene.

Utvalget sier videre at aktivitetsplikten representerer de største implikasjonene, både samfunnsmessig og økonomisk. Bortfall av denne vil tillate bedriften å utnytte ressursene betraktelig mer effektivt og gi grunnlag for betydelig forbedring av økonomien. Samtidig er det klart at kapasitetstilpasningen vil medføre nedlegging av aktiviteten på enkelte steder, hvilket vil kunne ha stor betydning for sysselsettingen i noen lokalsamfunn.

Utvalget foreslår å avvike pliktsystemet, men er videre svært opptatt av at en avvikling av

systemet gjøres på en akseptabel måte sett opp mot de krav som ble stilt da ordningene ble innført.

De juridiske og økonomiske problemstillingene er antakelig omfattende, og utvalget foreslår derfor at det nedsettes en kommisjon med juridisk og økonomisk kompetanse. Denne får som oppgave å komme fram til en samfunnsmessig forsvarlig løsning på saken som hensyn tar alle parter, eksempelvis gjennom en økonomisk kompensasjon.

Norges Fiskarlag er enig i utvalgets forslag om avvikling av pliktssystemet, og støtter forslaget om å nedsette en kommisjon for å finne en forsvarlig løsning på saken som ivaretar alle parter i disse ordningene.

Fiskerinæringas samfunnskontrakt

Utvalget peker på hvor stor betydning fiskerinæringa har og vil ha langs kysten, og for Norge som nasjon i framtida. Det framheves ofte at næringa blir enda viktigere for å opprettholde det norske velferdssamfunnet etter hvert som oljeindustriens virksomhet trappes ned. Norges Fiskarlag er enig i det.

Fiskarlaget mener likevel det er vanskelig å se for en utvikling hvor økt bearbeiding skal styrke sysselsettingen i kystsamfunn når lønnsnivået er så mye høyere enn hos våre handelspartnere. Økt bearbeiding og produktutvikling er viktig for at næringa skal kunne oppfylle sin del av samfunnskontrakten. Norges Fiskarlag mener det er en svakhet ved rapporten at utvalget ikke har brukt mer spalteplass på denne utfordringa.»

Med hilsen
NORGES FISKARLAG

Jan Skjærvø

Jan Birger Jørgensen

Kopi til: Medlemslagene.
Vedlegg: